رویش روان شناسی، سال۱۲، شماره۲، شماره پیاپی ۸۳، اردیبهشت ۱۴۰۲
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),12(2), 2023

تدوین مدل مسئولیت‌پذیری شخصی بر اساس الگوی ارتباطی خانواده در نوجوانان با نقش واسطه‌ای سبک‌های هویتی

Designing a model of personal responsibility based on the family communication pattern in adolescents with the mediating role of identity styles

زینب پندار
دانشجوی دکتری تخصصی مشاوره، گروه مشاوره، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
اسفندیار آزاد (نویسنده مسئول)
دانشیار، مرکز تحقیقات علوم رفتاری، پژوهشکده سبک زندگی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه -الله (عج)، تهران، ایران.
فرامرز سهرابی
استاد روان-شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

Zainab Pendar
Ph.D. Student of Counseling, Department of Counseling, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
Esfandiar Azad*
Associate Professor, Behavioral Sciences Research Center, Life Style Institute, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
Esazad@yahoo.com
Faramarz Sohrabi
Professor of Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

چکیده
این پژوهش با هدف بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های هویتی در رابطه بین الگوی ارتباطی خانواده با مسئولیت‌پذیری شخصی در نوجوانان انجام شد. پژوهش حاضر از لحاظ هدف جزء پژوهش‌های بنیادین و از لحاظ روش از نوع مطالعات همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه دانش آموزان دختر و پسر در مقاطع دوره متوسطه دوم شهر تهران از مدرسه نمونه دولتی پسرانه علامه شعرانی منطقه ۲ و نمونه دولتی دخترانه نیکان منطقه ۲ در سال ۱۴۰۱ بودند که از بین آن‌ها به صورت در دسترس ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای این پژوهش شامل مقیاس مسئولیت‌پذیری شخصی (PRSA، مرگلر و شیلد، ۲۰۱۶)، پرسشنامه الگوهای ارتباطی خانواده (FCP، کوئرنر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲) و پرسشنامه سبک هویت (ISI، برزونسکی، ۱۹۹۲) بودند. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مسیر تجزیه و تحلیل شدند. نتایج تحلیل مسیر حاکی از برازش مناسب مدل بود. یافته‌ها نشان داد که جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری همنوایی به صورت غیر مستقیم از طریق سبک‌های هویتی توانستند مسئولیت‌پذیری شخصی در نوجوانان را پیش‌بینی کنند (p‹۰/۰۰۱). از یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که الگوی ارتباطی خانواده و سبک‌های هویتی نقش کلیدی در مسئولیت‌پذیری شخصی نوجوانان دارند و لزوم توجه به این عوامل در تعامل با یکدیگر در برنامه‌های ارتقای مسئولیت-پذیری ضروری است.
واژه‌های کلیدی: *الگوی ارتباطی خانواده، سبک‌های هویتی، مسئولیت‌پذیری شخصی.*

Abstract
The aim of this study was to investigate the mediating role of identity styles in the relationship between family communication patterns and personal responsibility in adolescents. The present study is basic research in terms of purpose and a correlational study in terms of method. The statistical population of the present study was all male and female students in the second secondary school in Tehran from Allameh Shearani sample school for boys in Region 2 and Nikan sample school for girls in Region 2 in 2022, among them, 300 people were selected as a sample using an available sampling method. Research questionnaires included: The personal Responsibility Scale (PRSA, Mergler & Shield, 2016), the Family Communication Patterns Questionnaire (FCP, Koerner & Fitzpatrick, 2002), and the Identity Style Inventory (ISI, Berzonsky, 1992). Path analysis was used to analyze the data. The results of the path analysis indicated that the model fit in well. The findings showed that conversation orientation and conformity orientation could indirectly predict personal responsibility in adolescents through identity styles (p<0.001). It can be concluded that family communication patterns & identity styles play a key role in personal responsibility in adolescents and it is necessary to pay attention to these factors in interacting with each other in personal responsibility promotion programs.
Keywords: *Family Communication Pattern, Identity Styles, Personal Responsibility.*

نوع مقاله : پژوهشی | **دریافت :** آذر ۱۴۰۱ | **پذیرش:** دی ۱۴۰۱ | **ویرایش نهایی:** اردیبهشت ۱۴۰۲

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

مقدمه

نوجوانی[1] دوره انتقال فرد از کودکی به بزرگسالی است (گابریل[2] و همکاران، ۲۰۲۱). نوجوانی شامل تغییرات بزرگی در شکل ظاهری بدن و نحوه برقراری ارتباط فرد با محیط پیرامون او است (لیونگ و فانگ[3]، ۲۰۲۱). بسیاری از تغییرات جسمی، جنسی، شناختی، اجتماعی و عاطفی که در این دوره رخ می دهد، می‌تواند برای فرزندان و خانواده‌های آن‌ها قابل پیش بینی باشند و حتی باعث بروز اضطراب شوند (بنزی[4] و همکاران، ۲۰۲۲). شناخت تغییرات و مراحل مختلف دوره نوجوانی می‌تواند بر رشد سالم فرد کمک کنند (کاواناق[5] و همکاران، ۲۰۲۲). به اعتقاد اکثر صاحب نظران مفاهیمی چون جستجوی هویت، انسجام شناختی و هیجانی، انتخاب شغل، مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی و مواردی از این دست در دوره نوجوانی پراهمیت است (ویجایاکومار[6] و همکاران، ۲۰۱۸). از آنجایی که در این مرحله از زندگی، نوجوان به دنبال کسب هویت و استقلال خویش است یکی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار در مستقل شدن نوجوان کسب مهارت مسئولیت-پذیری[7] است (ماملی[8] و همکاران، ۲۰۱۹). مسئولیت‌پذیری یعنی تعهدی درونی که از سوی فرد برای به انجام رساندن تمام فعالیت‌هایی که به وی سپرده شده به گروه یا افراد دیگر القا می‌شود (فاستر و اومیلی[9]، ۲۰۲۲). مرگلر و شیلد[10] (۲۰۱۶) مسئولیت‌پذیری را به دو بخش مسئولیت‌پذیری فردی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی تقسیم کرده‌اند که در این پژوهش به مسئولیت‌پذیری فردی پرداخته می‌شود. مسئولیت‌پذیری فردی یعنی افراد در شرایط و موقعیت‌های پیش آمده مسئولیتی که بر عهده آن‌هاست با تعهد به سرانجام برسانند بداند (مرگلر و شیلد، ۲۰۱۶). مسئولیت پذیری با عوامل زیادی از جمله سلامت روان، کیفیت زندگی و کیفیت ارتباطات در ارتباط است و بر همین مبنا رشد و توسعه سالم مسئولیت‌پذیری یکی از اهداف مهم در دوره نوجوانی است. درواقع مسئولیت‌پذیری نه تنها در جامعه‌پذیری و سازگاری فرد با اجتماع و همسالان نقش دارد بلکه بسیاری از عملکردهای نوجوان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (سیا[11]، ۲۰۲۲). به همین دلیل، پژوهشگران از حیطه‌های گوناگون به موضوع مسئولیت‌پذیری شخصی علاقه‌مند شده‌اند و عوامل بسیاری می‌توانند با مسئولیت‌پذیری شخصی نوجوانان در ارتباط باشند و آن را تحت تأثیر قرار دهند.

یکی از این عوامل الگوی ارتباطی خانواده[12] است (شاکری و همکاران، ۱۳۹۹). یکی از مدل‌های مطرح در خانواده که به تعاملات در خانواده و نقش آن در سازگاری مؤثر با محیط پرداخته است، مدل الگوی ارتباطی خانواده است (مام‌شریفی و همکاران، ۱۴۰۰). خانواده همواره به عنوان مهم‌ترین سیستم انسانی مورد توجه بوده است. خانواده سیستمی قانون‌گذار تعریف می‌شود که اعضای آن به طور مداوم در حال تعریف مجدد ماهیت روابط خود بر مبنای الگوی ارتباطاتشان هستند (آپدگراف و پرز-برنا[13]، ۲۰۲۳). در واقع، شناخت انواع مختلف الگو و سبک‌های ارتباطات خانوادگی علاوه بر توصیف، به پیش‌بینی و توضیح عملکرد خانواده و توصیه‌ها و تجویزهای مربوط به آن کمک می‌کند (بریثویت و ساتر[14]، ۲۰۲۲). ریشه بسیاری از نابهنجاری‌ها را می‌توان در روابط حاکم در فضای خانوادگی جستجو کرد و این مسئله می‌تواند در انعکاس رفتارهای نوجوانان در بیرون از خانواده مشهود باشد (گارهام[15] و همکاران، ۲۰۲۰). الگوهای ارتباطی بیش‌تر از این که یک خصیصه شخصیتی باشد، حاصل تجارب ناشی از تعاملات خانوادگی است (مک نیلی و گتینگز[16]، ۲۰۲۲). اصولاً مفهوم الگوی ارتباطی خانواده، ساختار علمی از دنیای ظاهری خانواده است که بر اساس ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و اینکه اعضاء چه چیزی به یکدیگر

1 adolescence
2 Gabriel
3 Leung & Fung
4 Benzi
5 Cavanagh
6 Vijayakumar
7 responsibility
8 Mameli
9 Foster & O'Mealey
10 Mergler & Shield
11 Cai
12 family communication pattern
13 Updegraff & Perez-Brena
14 Braithwaite & Suter
15 Graham
16 McNallie & Gettings

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

می‌گویند و چه‌کار انجام می‌دهند و اینکه چه معنایی از این ارتباطات دارند، تعریف می‌شود (فیتزپاتریک[1]، ۲۰۰۴). کوئرنر[2] و فیتزپاتریک (۲۰۰۲) یکی از مهم‌ترین سازه‌های مربوط به خانواده را الگوی ارتباطی خانواده معرفی کردند؛ چراکه الگوی ارتباطی خانواده یکی از کارکردهایی است که قادر به تأثیرگذاری بر فرزندان است؛ به عبارت دیگر، الگوی ارتباطی خانواده، ساختار ارتباطی از دنیای خانواده است که بر اساس ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و اینکه اعضا چه چیزی به یکدیگر می‌گویند، چه کاری انجام می‌دهند و چه معنایی از این ارتباطات دارند، تعریف می‌شود. دو بعد زیربنایی جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری همنوایی در الگوهای ارتباطی خانواده معرفی شده است (کوئرنر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲).

جهت‌گیری گفت‌وشنود اشاره با شرایطی دارد که در آن خانواده، اعضا را به شرکت آزادانه و آسان در تعامل و گفتگو در زمینه‌های گوناگون تشویق می‌کند. اعضای خانواده‌های با گفت‌وشنود بالا، آزادانه و پیوسته و خود انگیخته با یکدیگر تعامل دارند و امکان طرح طیف گسترده‌ای از موضوعات بدون محدودیت زمانی را دارند؛ این خانواده‌ها زمان زیادی را در جهت ارتباط متقابل و بحث درباره‌ی موضوعات مختلف، صرف می‌کنند (سکراگز و شرودت[3]، ۲۰۲۱). افراد خانواده، فعالیت‌های انفرادی، افکار و احساساتش را با اعضا خانواده در میان می‌گذارند و اعضای خانواده در کنار یکدیگر و با هم تصمیم می‌گیرند (جونز[4] و همکاران، ۲۰۱۷). از سویی دیگر جهت‌گیری همنوایی به این معناست که ارتباطات خانواده تا چه حد شرایط همسان بودن نگرش‌ها، ارزش‌ها و عقاید را مورد تاکید قرار می‌دهد. خانواده‌ها با همنوایی زیاد در تعاملات خود بر همسانی باورها و نگرش‌ها تاکید دارند؛ تعاملات آنها بر همنوایی، اجتناب از تعارض و وابستگی متقابل خانواده به هم تکیه دارد؛ و اعضای چنین خانواده‌هایی تشویق می‌شوند خود را با در نظر گرفتن عضویت‌شان در خانواده تعریف کنند؛ بنابراین خود پنداره‌های آنان عمدتا به وسیله انتظاراتی که دیگران از آن‌ها دارند تعیین می‌شوند؛ و ارتباطات بین دو نسل در این خانواده‌ها، بر حرف شنوی از پدر و مادر و دیگر بزرگسال استوار است (سکراگز و شرودت، ۲۰۲۱). نتایج پژوهش‌ها نشان داده‌اند که اگر نوجوانان احساس کنند که اعضای خانواده توانایی تبادل اطلاعات را دارند؛ افکار و احساسات خود را با یکدیگر در میان می‌گذارند، یکدیگر را درک می‌کنند، تقسیم وظایف بین اعضای خانواده، عادلانه صورت می‌گیرد و برای مسائل یکدیگر ارزش قائل می‌شوند، در نتیجه مسئولیت‌پذیری بیشتری خواهند داشت (چنگ[5] و همکاران، ۲۰۲۱).

یکی دیگر از ویژگی‌های مورد تأکید و مهم در دوره نوجوانی که در کسب مهارت مسئولیت‌پذیری نقش دارد سبک‌های هویتی[6] است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ کاظمی خوبان، ۱۳۹۵). هویت فرآیندی است که شامل ظرفیت مقابله با تنش بین دغدغه‌های اجتماعی و منافع فردی و همچنین توانایی تعادل بین زندگی فردی و پایبندی به تعهدات اجتماعی است (سیژوفسکا[7]، ۲۰۲۲). در تمام فرهنگ‌ها ایجاد هویت یکی از شرایط اساسی شکل‌گیری شخصیت مورد پذیرش جامعه است (رامی[8] و همکاران، ۲۰۱۷). هویت مبتنی بر آگاهی از این امر است که انسان موجودی منحصر به فرد است. به عبارتی افراد به گونه‌ای از هر انسان دیگر متمایز هستند. در مطالعه‌ی شخصیت انسان، هویت یک جنبه‌ی اساسی و درونی بوده که که با کمک آن احساس تداوم و یکپارچگی به فرد می‌دهد (برزین[9]، ۲۰۲۱). هویت مفهوم ذهنی فرد از خودش است و با عناوینی چون هویت شخصی، هویت اجتماعی، هویت قومی، هویت جنسی و غیره مورد استفاده قرار می‌گیرد (ساروپ[10]، ۲۰۲۲). برزونسکی[11] (۱۹۹۲) به این مسئله اشاره می‌کند که نوجوان برای اینکه به بتواند به سوالاتی همچون "من کیستم؟"، "هدف زندگی‌ام چیست؟" پاسخ دهد، نیازمند پردازش اطلاعاتی است که از دنیای پیرامون خود دریافت می‌کند. به همین دلیل برای توصیف چگونگی پردازش اطلاعات در خصوص شکل‌گیری هویت، از سبک‌های پردازش هویت استفاده کرد (برزونسکی و پاپینی، ۲۰۲۲). این سبک‌ها عبارتند از اطلاعاتی[12]، هنجاری[13] و سردرگم ـ اجتنابی[14] (برزونسکی، ۱۹۸۹). برزونسکی معتقد است این سبک‌ها

1 Fitzpatrick
2 Koerner
3 Scruggs & Schrodt
4 Jones
5 Cheng
6 identity styles
7 Czyżowska
8 Ramey
9 Berezin
10 Sarup
11 Berzonsky
12 informational style
13 normative style
14 diffuse-avoidant style

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

بازتابی از جهت‌گیری پردازش اطلاعات نوجوان هنگام پردازش هویت خود و متعهد شدن به ارزش‌ها و باورهای خویش است (برزونسکی، ۱۹۹۲). به تعبیری دیگر، سبک‌های هویت، ترجیح نسبی افراد برای به کارگیری شیوه‌های خاص حل مسائل هویتی و پردازش اطلاعات مربوط به خود است (برزونسکی و کینی، ۲۰۱۹). بر اساس پیشینه‌ی پژوهشی متغیر سبک‌های هویتی می‌تواند به عنوان نقش واسطه در این پژوهش کارکرد داشته باشند، زیرا این متغیر می‌تواند از الگوی ارتباطی خانواده (علی زاده و درخشان، ۱۴۰۱؛ وینسنت پونروی[1] و همکاران، ۲۰۱۹؛ کانیوشونیته و ژکاوسکین[2]، ۲۰۱۸) تأثیر بگیرد و خود نیز بر مسئولیت‌پذیری شخصی تأثیر بگذارد (لابرود[3] و همکاران، ۲۰۱۶؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ کاظمی خوبان، ۱۳۹۵).

بنابراین مسئولیت‌پذیری و ایجاد این مهارت در نوجوانان از اهمیت زیادی برخوردار است. مسئولیت‌پذیری یک مهارت است و مانند هر نوع مهارتی آموختنی و اکتسابی است و از ابتدای زندگی به تدریج ایجاد می‌شود. پرداختن به مسئولیت‌پذیری در نوجوانان برای ساختن جامعه‌ای با آینده بهتر ضرورت دارد. همچنین با توجه به مطالب ذکر شده می‌توان گفت الگوهای ارتباطی خانواده و سبک‌های هویت با مسئولیت پذیری شخصی افراد رابطه دارند. نتایج تحقیقات صورت گرفته در مورد متغیرهای مورد نظر در این پژوهش، حاکی از آن است که بین آن‌ها رابطه وجود دارد اما به رغم اهمیت روان‌شناختی متغیرهای مذکور، پیش از این در هیچ پژوهشی رابطه الگوهای ارتباطی خانواده، سبک‌های هویت و مسئولیت‌پذیری شخصی به طور همزمان، مورد بررسی پژوهشگران قرار نگرفته است. تبیین مدل ارتباطی بین این متغیرها می‌تواند به کشف روش‌ها و استراتژی‌های علمی و عملی جهت افزایش مسئولیت‌پذیری شخصی در نوجوانان کمک کند. این پژوهش با هدف بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های هویتی در رابطه بین الگوی ارتباطی خانواده با مسئولیت‌پذیری شخصی در نوجوانان انجام شد.

روش

طرح پژوهش حاضر توصیفی- همبستگی از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دختر و پسر در مقاطع دوره متوسطه دوم شهر تهران در سال ۱۴۰۰ به روش غیر تصادفی از نوع در دسترس از مدرسه نمونه دولتی پسرانه علامه شعرانی منطقه ۲ و نمونه دولتی دخترانه نیکان منطقه ۲ که مجموع دانش آموزان ۱۲۰۰ نفر بودند و نمونه‌ای به تعداد ۳۰۰ نفر انتخاب و پرسشنامه در بین آن‌ها توزیع شد و پرسشنامه در بین آن‌ها توزیع گردید. برای تعیین حجم نمونه لوهین (۱۹۹۲) پیشنهاد می‌کند که برای بررسی مدل ساختاری که در آن ۴-۲ عامل شرکت دارند، پژوهشگر باید روی گردآوری دست کم ۱۰۰ تا ۲۰۰ مورد برنامه‌ریزی کند. کاربرد نمونه‌های کوچک‌تر می‌تواند موجب عدم حصول همگرایی و به دست آوردن نتایج نامناسب و یا دقت پایین برآورد پارامترها و به‌ویژه خطاهای استاندارد شود (هومن، ۱۳۸۴)؛ ملاک ورود به پژوهش عبارت بود از رضایت آگاهانه جهت شرکت در پژوهش، تحصیل در دو مدرسه مذکور و ملاک‌های خروج از پژوهش نیز عدم تمایل به ادامه شرکت در پژوهش بود. در پرسشنامه‌ها برای رعایت اصول اخلاقی این عنوان قید شده بود که اطلاعات هر پرسشنامه کاملاً به صورت محرمانه بود. همچنین در صورت تمایل از نتایج پژوهش، پس از اتمام پژوهش نتایج در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت. در نهایت، داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مسیر و با نرم‌افزارهای SPSS-۲۴ و AMOS-۲۴ تحلیل شدند.

ابزار سنجش

مقیاس مسئولیت‌پذیری شخصی برای نوجوانان[4] (PRSA): این مقیاس را مرگلر و شیلد (۲۰۱۶) تهیه کردند. این مقیاس ۱۵ گویه دارد که در یک مقیاس لیکرتی چهار گزینه‌ای بین یک (کاملاً مخالفم) تا چهار (کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس دارای سه مؤلفه پاسخگویی شخصی، کنترل رفتاری/هیجانی و کنترل شناختی است. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۱۵ تا ۶۰ است. هر چه امتیاز حاصل شده از این مقیاس بیشتر باشد، نشان‌دهنده میزان بیشتر مسئولیت‌پذیری شخصی برای نوجوانان است و بالعکس. مرگلر و شیلد (۲۰۱۶) پایایی این مقیاس را به روش آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس‌های پاسخگویی شخصی، کنترل رفتاری/هیجانی و کنترل

1 Vincent Ponroy
2 Kaniušonytė & Žukauskienė
3 Laborde
4 Personal Responsibility Scale for Adolescents

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

شناختی به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۸۱ و ۰/۷۱ به دست آوردند. آنان همچنین، روایی این پرسشنامه را به دو روش تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی مورد بررسی قرار دادند. آنان در تحلیل عامل اکتشافی مقدار ضریب KMO را ۰/۸۹ و شاخص کرویت بارتلت را ۴۸۱۲/۳۹ (P=۰/۰۰۱) گزارش دادند. نتیجه‌ی تحلیل عامل اکتشافی استخراج ۳۳ گویه در سه عامل بود. در تحلیل عامل تأییدی ۱۵ گویه در سه عامل مورد تأیید قرار گرفت و شاخص‌های برازش مدل نیز مطلوب بود (مرگلر و شیلد، ۲۰۱۶). در پژوهشی که توسط جوکار و همکاران (۱۳۹۸) انجام شد، پایایی این مقیاس برای زیر مقیاس‌های پاسخگویی شخصی، کنترل رفتاری/هیجانی و کنترل شناختی با استفاده از روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۹۳، ۰/۷۰ و ۰/۹۳ به دست آوردند و برای کل مقیاس ۰/۹۲ به دست آمد. همچنین روایی این مقیاس نیز با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل از تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس نشان داد که تمام ۱۵ گویه تشکیل دو عامل مجزا می‌دهند: کنترل شناختی/پاسخگویی و کنترل رفتاری/هیجانی. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ برای پرسشنامه مسئولیت‌پذیری شخصی ۰/۸۴ به دست آمد.

پرسشنامه الگوهای ارتباطی خانواده[1] (FCP): این پرسشنامه توسط کوئرنر و فیتزپاتریک (۲۰۰۲) تهیه شده است و دارای ۱۲ گویه است که دارای دو زیر مؤلفه جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری همنوایی است. پاسخ‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج گزینه‌ای، بین یک (خیلی کم) تا پنج (خیلی زیاد) نمره‌گذاری می‌شود. کوئرنر و فیتزپاتریک (۲۰۰۲) پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ را برای جهت‌گیری گفت‌وشنود (۰/۸۹) و برای جهت‌گیری همنوایی (۰/۷۹) به دست آوردند. همچنین روایی همگرا برای این پرسشنامه در پژوهش ساویتا گوپتا (۲۰۱۹) بالاتر از ۰/۵ به دست آمد که نشان از روایی مناسب برای این پرسشنامه است. ضریب روایی به روش بازآزمایی در فاصیه زمانی ۲۰ روزه برای جهت‌گیری گفت‌وشنود ۰/۹۹ و برای جهت‌گیری همنوایی در دامنه‌ی ۰/۷۳ تا ۰/۹۳ گزارش شده است (کوروش نیا و لطیفیان، ۱۳۸۴). در پژوهش مام‌شریفی و همکاران (۱۴۰۰) پایایی این ابزار به وسیله‌ی ضریب آلفای کرونباخ برای جهت‌گیری گفت‌وشنود ۰/۹۴ و برای جهت‌گیری همنوایی ۰/۹۰ به دست آمد. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برای جهت‌گیری گفت‌وشنود ۰/۸۴ و برای جهت‌گیری همنوایی ۰/۷۹ به دست آمد.

پرسشنامه سبک هویت[2] (ISI): این پرسشنامه برگرفته از مدل برزونسکی (۱۹۹۲) است و دارای ۳۰ گویه و سه مولفه است. زیر مولفه‌های آن عبارتند از: سبک اطلاعاتی، سبک هنجاری و سبک سردرگم- اجتنابی است. در مقابل هر گویه یک طیف ۵ گزینه‌ای مقیاس لیکرت قرار دارد و از گزینه‌ی کاملا مخالفم (نمره‌ی ۱) تا کاملا موافقم (نمره ۵) را شامل می‌شود. برزونسکی (۱۹۹۲) میزان ضریب آلفای کرونباخ را برای سبک اطلاعاتی ۰/۶۲، سبک هنجاری ۰/۶۶ و سبک سردرگم- اجتنابی ۰/۷۳ گزارش کرد. وایت و همکاران (۱۹۹۸) برای نسخه تجدید نظر شده‌ی پرسشنامه سبک هویت، میزان ضریب آلفای کرونباخ ۰/۵۹، ۰/۶۴ و ۰/۷۸ را برای سبک‌های اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم- اجتنابی گزارش کردند. همچنین روایی تاییدی برای این پرسشنامه در پژوهش برزونسکی و همکاران (۲۰۱۳) برای سبک‌های اطلاعاتی (۰/۷۴)، هنجاری (۰/۷۷) و سردرگم- اجتنابی (۰/۷۱) به دست آمد که نشان از روایی مناسب برای این پرسشنامه است. در ایران نیز حجازی و فرتاش (۱۳۸۵) پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ را برای سبک اطلاعاتی (۰/۶۸)، سبک هنجاری (۰/۶۵) و برای سبک سردرگم- اجتنابی (۰/۶۸) بدست آوردند. غضنفری (۱۳۸۳) روایی این پرسشنامه را به دو روش تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی مورد بررسی قرار داد. آنان در تحلیل عامل اکتشافی مقدار ضریب KMO را ۰/۸۱ و شاخص کرویت بارتلت را ۶۲۹۵/۱۵ (p<۰/۰۰۱) گزارش داد. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برای سبک‌های اطلاعاتی ۰/۷۹، هنجاری ۰/۸۱ و سردرگم- اجتنابی ۰/۷۴ به دست آمد.

یافته‌ها

گروه نمونه شامل ۱۵۴ دانش‌آموز دختر و ۱۴۶ دانش‌آموز پسر بودند و میانگین سنی این افراد ۱۶/۳۰ با انحراف معیار ۰/۸۱ سال بود. همچنین ۱۳۳ نفر پایه دهم، ۱۰۲ نفر پایه یازدهم و ۶۵ نفر پایه دوازدهم بودند. جدول ۱ ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

1 Family Communication Pattern Questionnaire
2 Identiy Style Inventory

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

جدول ۱. ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی
۱. جهت‌گیری گفت‌وشنود	۱						۲۰/۸۲	۶/۳۶	-۰/۳۳	-۰/۶۲
۲. جهت‌گیری همنوایی	-۰/۳۵**	۱					۱۷/۰۷	۵/۹۲	۰/۴۲	-۰/۹۸
۳. سبک هویت اطلاعاتی	۰/۰۳	۰/۰۱	۱				۴۰/۵۹	۴/۶۳	۰/۱۷	۰/۱۲
۴- سبک هویت هنجاری	-۰/۳۵**	۰/۰۹	۰/۲۶**	۱			۳۱/۳۲	۵/۷۱	-۰/۱۰	-۰/۱۶
۵. سبک هویت سردرگم	-۰/۰۱	۰/۱۵**	۰/۰۴	۰/۲۷	۱		۲۷/۱۴	۶/۳۶	۰/۴۵	۰/۰۵
۶. مسئولیت‌پذیری شخصی	۰/۴۸**	-۰/۳۶**	۰/۱۴*	۰/۱۹**	-۰/۱۴*	۱	۴۹/۶۱	۷/۲۳	-۰/۴۸	-۰/۴۸

* P‹۰/۰۵ **P‹۰/۰۱

همان‌طور که در جدول ۱ دیده می‌شود، بین مسئولیت‌پذیری شخصی با جهت‌گیری گفت‌وشنود (r=۰/۴۸ ،p<۰/۰۱)، سبک هویت اطلاعاتی (r= ۰/۱۴ ،p<۰/۰۵) و سبک هویت هنجاری (r= ۰/۱۹ ،p<۰/۰۱) رابطه مثبت معنادار و بین مسئولیت‌پذیری شخصی با جهت‌گیری همنوایی (r= -۰/۳۶ ،p<۰/۰۱) و سبک هویت سردرگم (r= -۰/۱۴ ،p<۰/۰۱) رابطه منفی معنادار وجود داشت.

قبل از انجام تحلیل مسیر، نرمال بودن متغیر ملاک (مسئولیت‌پذیری شخصی)، استقلال خطاها و هم خطی متغیرهای پیش‌بین مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنف با (آماره ۰/۳۲ و p>۰/۰۵) نشان از نرمال بودن متغیر مسئولیت‌پذیری شخصی است. طبق آماره دوربین واتسون که محدوده قابل قبول آن ۱/۵ تا ۲/۵ است (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۷)، در تحقیق حاضر میزان آن برای متغیرهای پیش‌بین در پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری شخصی (۱/۶۴)، حاکی از استقلال خطاها است. یکی از شروط دیگر، عدم هم خطی متغیرهای پیش‌بین است و معیار سنجش این شرط، عامل تورم واریانس است. چنانچه این عامل عددی کمتر از ۱۰ داشته باشد عدم هم خطی متغیرها تأیید می‌شود. در پژوهش حاضر، عامل تورم واریانس در تمامی متغیرها کوچک‌تر از ۱۰ بود و عدم هم خطی تأیید شد (حبیب‌پورگتابی، کرم و صفری شالی، ۱۳۹۵). به منظور آزمون مدل مورد نظر یعنی بررسی نقش واسطه‌گری سبک‌های هویتی از روش تحلیل مسیر استفاده شد. پارامترهای اندازه‌گیری روابط مستقیم در جدول ۲ ارائه شده است.

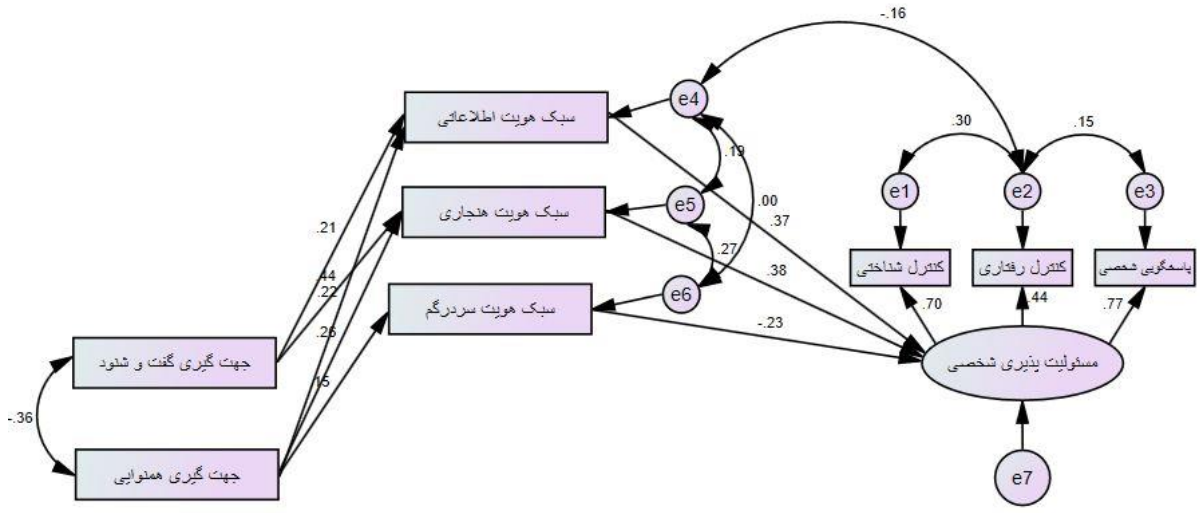

شکل ۱. مدل اصلاح شده پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری شخصی در نوجوانان بر اساس الگوی ارتباطی خانواده با نقش واسطه‌ای سبک‌های هویتی

در شکل ۱ مدل اصلاح شده‌ی پژوهش حاضر پس از حذف مسیرهای غیر معنادار رسم شده است. بدین معنا که مسیرهایی که معنادار نبودند (مسیر جهت‌گیری گفت‌وشنود- مسئولیت‌پذیری شخصی، جهت‌گیری گفت‌وشنود- سبک هویت سردرگم، مسیر جهت‌گیری همنوایی- مسئولیت‌پذیری شخصی) اصلاح و حذف شدند (p>۰/۰۰۱). این مسیرها در مدل اولیه معنادار نبودند و بعد از اصلاح مدل و

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

برای برازش مناسب مدل حذف شدند و همچنین مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرهای پژوهش با مسئولیت‌پذیری شخصی در جدول ۲ و ۳ ذکر شده است.

جدول ۲. ضرایب مسیر مستقیم اثرات متغیرها و معنی‌داری پارامترهای برآورد شده

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	ضرایب استاندارد	انحراف استاندارد	آماره (t)	سطح معناداری
سبک هویت اطلاعاتی	مسئولیت‌پذیری شخصی	۰/۱۱	۰/۰۱	۴/۹۴	۰/۰۰۱
سبک هویت هنجاری	مسئولیت‌پذیری شخصی	۰/۰۹	۰/۰۱	۴/۶۹	۰/۰۰۱
سبک هویت سردرگم	مسئولیت‌پذیری شخصی	-۰/۰۵	۰/۰۲	-۳/۴۷	۰/۰۰۱
جهت‌گیری گفت‌وشنود	سبک هویت اطلاعاتی	۰/۱۵	۰/۰۴	۳/۴۸	۰/۰۰۱
جهت‌گیری گفت‌وشنود	سبک هویت هنجاری	۰/۴۰	۰/۰۵	۸/۱۰	۰/۰۰۱
جهت‌گیری همنوایی	سبک هویت اطلاعاتی	۰/۱۹	۰/۰۴	۴/۱۳	۰/۰۰۱
جهت‌گیری همنوایی	سبک هویت هنجاری	۰/۲۵	۰/۰۵	۴/۶۵	۰/۰۰۱
جهت‌گیری همنوایی	سبک هویت سردرگم	۰/۱۶	۰/۰۶	۲/۶۵	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود تمام متغیرهایی که مسیرهای مستقیم آن‌ها به متغیر ملاک دارای مقدار T بزرگ‌تر یا کوچک‌تر از ۱/۹۶± است تأثیر معنی‌داری (p‹۰/۰۰۱) بر متغیر ملاک دارند و مسیرهای غیر معنادار از مدل حذف شدند.

جدول ۳. ضرایب مسیر غیر مستقیم اثرات متغیرها و معنی‌داری پارامترهای برآورد شده با بوت استراپ

مسیر	Bootstrap	سطح معناداری
جهت‌گیری گفت‌وشنود ← سبک هویت اطلاعاتی ← مسئولیت‌پذیری شخصی	۰/۱۴	۰/۰۰۱
جهت‌گیری گفت‌وشنود ← سبک هویت هنجاری ← مسئولیت‌پذیری شخصی	۰/۱۱	۰/۰۰۱
جهت‌گیری همنوایی← سبک هویت اطلاعاتی ← مسئولیت‌پذیری شخصی	۰/۰۹	۰/۰۰۱
جهت‌گیری همنوایی← سبک هویت هنجاری ← مسئولیت‌پذیری شخصی	۰/۱۰	۰/۰۰۱
جهت‌گیری همنوایی← سبک هویت سردرگم ← مسئولیت‌پذیری شخصی	۰/۰۸	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود برای بررسی نقش متغیرهای واسطه از روش بوت استراپ استفاده گردید. نتایج نشان داد که جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری همنوایی از طریق سبک‌های هویتی قادر به پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری شخصی هستند.

جدول ۳ شاخص‌های برازش مدل اصلاح شده ذکر شده است.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل

نام شاخص	شاخص‌های برازش	
	مقدار	حد مجاز
$\frac{\chi 2}{f}$	۱/۸۰	کمتر از ۵
RMSEA[1] (ریشه میانگین مربعات خطای برآورد)	۰/۰۵	کمتر ۰/۰۸
GFI[2] (شاخص نیکویی برازش)	۰/۹۷	بالاتر از ۰/۹
AGFI[3] (شاخص نیکویی برازش اصلاح شده)	۰/۹۷	بالاتر از ۰/۹
CFI[4] (شاخص برازش تطبیقی)	۰/۹۸	بالاتر از ۰/۹
NFI[5] (شاخص برازش نرم شده)	۰/۹۶	بالاتر از ۰/۹

1 Root Mean Square Error Approximation
2 Goodness of Fit Index
3 Adjusted Goodness of Fit Index
4 Comparative Fit Index
5 Normed Fit Index

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

شاخص‌های برازش در جدول ۴ نشان‌دهنده‌ی برازش عالی داده‌ها با مدل اصلاح شده است. با توجه به شکل ۲ و جدول ۲ جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری همنوایی به صورت غیر مستقیم از طریق سبک‌های هویتی توانستند مسئولیت‌پذیری شخصی را پیش‌بینی کند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های هویتی در رابطه بین الگوی ارتباطی خانواده با مسئولیت‌پذیری شخصی در نوجوانان انجام شد. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن بود که جهت‌گیری گفت‌وشنود به صورت غیر مستقیم از طریق سبک‌های هویتی توانست مسئولیت‌پذیری شخصی را پیش‌بینی کند که این نتایج با یافته‌های علی زاده و درخشان (۱۴۰۱)، وینسنت پونروی و همکاران (۲۰۱۹)، لابرود و همکاران (۲۰۱۶) و کاظمی خوبان (۱۳۹۵) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان اذعان کرد که خانواده نقش اساسی در شکل‌گیری هویت سالم و چگونگی گذران بحران هویت دارد. نهاد خانواده به‌عنوان مرکز و خاستگاه هویت می‌تواند از یک طرف، زمینه گذران مرحله اکتشاف، بررسی و جستجوی نقش‌های مختلف هویتی را برای فرزندان فراهم آورد و از طرف دیگر با انتقال آگاهی و اطلاعات هویتی به انتخاب‌های فرزندان خود و تعهد به این انتخاب‌ها کمک کند. از آنجا که در خانواده‌هایی با جهت‌گیری گفت‌وشنود تعامل و ارتباط بین والدین و فرزندان به عنوان یک واحد اجتماعی، مورد توجه قرار می‌گیرد در نظر گرفتن این نوع ارتباط در خانواده، با واقعیت‌های روان‌شناختی هماهنگی بیشتری دارد. چرا که خانواده به‌عنوان یک سیستم در نظر گرفته می‌شود که علاوه بر آنکه رفتار هر جزء بر اجزاء دیگر آن اثر می‌گذارد، کل سیستم را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ بنابراین، به نظر می‌رسد سازه الگوهای ارتباطی خانواده بهتر می‌تواند اثر روابط پیچیده بین اعضای خانواده بر رفتار فرزندان از جمله مسئولیت‌پذیری را منعکس کند. همان‌طور که بیان شد در جهت‌گیری گفت‌وشنود فضایی عادلانه و منصفانه برای مکالمه بین اعضای خانواده وجود دارد و اگر در چنین خانواده‌هایی مشکلی هم به وجود بیاید سعی می‌شود که با شنیدن نظرات همه‌ی اعضای خانواده آن مشکل یا چالش بررسی شود و این نشان می‌دهد که سطح ارتباطی بین کلیه‌ی اعضا خانواده بالا بوده و همین مسئله باعث می‌شود که فرزندان احساس کنند از حمایت مناسب برای بیان عقاید خود برخوردارند و در نتیجه می‌توان این‌گونه برداشت کرد که هویت آن‌ها به صورت مناسب و به دور از پراکندگی زیاد شکل گرفته و سبک‌های هویتی اطلاعاتی و هنجاری شکل گرفته و احساس ایمنی بیشتری در روابط خود چه در سطح خانوادگی و چه در سطح اجتماعی تجربه کنند (سکراگز و شرودت، ۲۰۲۱). این تبادل تجربه و مکالمه می‌تواند زمینه داشتن مسئولیت‌پذیری را به فرزندان بدهد، زیرا زمانی که فضای گفت‌وگو مهیا باشد و هویت این افراد به صورت مناسب رشد یابد، در نتیجه در مواجهه با چالش‌های فردی و اجتماعی به جای فرار از موقعیت پیش‌آمده سعی در حل آن چالش خواهند داشت و مسئولیت حل آن چالش را با راهنمایی و کمک دیگر اعضای خانواده به عهده می‌گیرند. در چنین خانواده‌هایی بستر مناسب رشد شخصیتی افراد به‌گونه‌ای شکل می‌گیرد که فرزندان این خانواده‌ها کمتر درگیر بحران‌های هویتی می‌شوند و حتی اگر دچار بحران هویتی هم شوند، به دلیل وجود فضای مناسب گفت‌وگو در مورد مسائل، چالش‌های بحران هویتی به شکلی مناسب و کارآمد حل شده و این مسئله می‌تواند به فرزندان این خانواده‌ها کمک کند تا بر اساس هویت شکل گرفته، به صورت فردی و اجتماعی در خصوص مسائل پیش رو مسئولیت‌پذیر بوده و در زمان مواجهه با اتفاقی جدید حالت سردرگمی پیدا نکرده و به بهترین و کارآمدترین شیوه ممکن اتفاق پیش آمده را به موفقیت مدیریت کنند (کانیوشونیته و ژکاوسکین، ۲۰۱۸)؛ بنابراین از آنجایی که نقش‌های هویتی به فرزندان تحمیل نمی‌شود و آن‌ها در کسب سبک‌های هویتی خود در عین مشارکت فعالانه با دیگر اعضای خانواده، مستقلانه عمل می‌کنند، تعهد بیشتری نیز نسبت به هویت کسب شده دارند. علاوه بر این، به نظر می‌رسد که همان فضای گفت‌وشنود و تبادل نظر در خانواده به طور طبیعی نقش اکتشاف را برای فرزندان این‌گونه خانواده‌ها ایفا می‌کند، بنابراین آگاهی‌های کسب شده در این فضا منجر به تعهد و مسئولیت‌پذیری بیشتر فرزندان می‌شود.

از دیگر یافته‌های این پژوهش آن بود که جهت‌گیری همنوایی به صورت غیر مستقیم از طریق سبک‌های هویتی توانست مسئولیت‌پذیری شخصی را پیش‌بینی کند که این نتایج با یافته‌های کانیوشونیته و ژکاوسکین (۲۰۱۸)، شاکری و همکاران (۱۳۹۹)، محمدی و همکاران (۱۳۹۸)، همسو بود. اما در الگوی ارتباطی همنوایی این فضای آزاد برای گفت‌وگو وجود ندارد و به جای دیالوگ بین افراد، بیشتر بحث اتفاق می‌افتد و هر کدام از والدین و فرزندان سعی در به کرسی نشاندن صحبت‌های خود هستند و فضایی یک طرفه بر روابط حاکم است و فرزندان این خانواده‌ها به ناچار باید از والدین خود اطاعت کنند و حتی اگر مخالف نظر والدین خود باشند، نمی‌توانند آن را بیان کنند و این مسئله می‌تواند امنیت روانی این فرزندان را دچار تأثیرات منفی کند و عزت‌نفس آن‌ها را تضعیف کرده و هویتی از پیش تعیین

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

شده بر اساس ذهنیت والدین در این اعضا شکل می‌گیرد و هویتی سردرگم و مغشوش ایجاد خواهد شد و فرصت کمتری برای ایجاد سبک‌های هویتی اطلاعاتی و هنجاری مهیا می‌شود. در این خانواده‌ها فرصت جست‌وجو برای پیدا کردن هویت خود خواسته از فرزندان گرفته می‌شود و آن‌ها به هویتی متعهد می‌شوند که هیچ نقشی در تعیین آن نداشته‌اند؛ بنابراین این امکان وجود دارد به دلیل آنکه شخصیت آن‌ها از پیش شکل گرفته توسط والدین است، در مواجهه با چالش‌های زندگی عملکرد مناسبی از خود نشان ندهند زیرا در گذشته فرصتی برای بیان راه حل‌ها در خصوص مشکلات نداشته‌اند و در نتیجه هنگام روبه‌رو شدن با چالشی جدید نمی‌توانند مسئولیت پیش آمده را به عهده بگیرند و به والدین خود وابسته هستند و عاجز از این مسئله هستند که مسئولیت‌های فردی را به صورت مناسب انجام دهند و این مسئله می‌تواند حتی بر روی مسئولیت‌های اجتماعی این افراد هم اثر منفی بگذارد و پیامدهای ناخوشایندی را در پی داشته باشد.

به طور کلی می‌توان از یافته‌های این پژوهش نتیجه گرفت که عوامل روان‌شناختی متعددی در تعامل با همدیگر می‌توانند در مسئولیت‌پذیری شخصی نوجوانان نقش داشته باشند. در این پژوهش به بررسی نقش متغیرهای الگوی ارتباطی خانواده با نقش میانجی سبک‌های هویتی در پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری شخصی نوجوانان پرداخته شد که نتایج نشان داد الگوی ارتباطی خانواده و سبک‌های هویتی نقش کلیدی در مسئولیت‌پذیری شخصی نوجوانان دارند و لزوم توجه به این عوامل در تعامل با یکدیگر در برنامه‌های ارتقای مسئولیت‌پذیری شخصی ضروری است.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به نوع روش پژوهش اشاره کرد که به‌تبع از نظر تعیین روابط علت و معلولی محدودیت دارند. همچنین به دلیل استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، در تعمیم یافته‌ها به سایر گروه‌ها باید احتیاط نمود. پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی از روش نمونه‌گیری تصادفی برای بررسی این متغیرها استفاده شود تا تعمیم آن به سایر جوامع آماری آسان‌تر شود و همچنین به متغیرهای دیگری که می‌توانند مسئولیت‌پذیری شخصی در نوجوانان را افزایش دهند، توجه نمود.

منابع

حبیب‌پورگتابی، ک و صفری شالی، ر (۱۳۹۵). *راهنمای جامع کاربرد Spss در تحقیقات پیمایشی (تحلیل داده‌ها کمی)*. نشر مبتکران.

حجازی، ا؛ و فرتاش، س. (۱۳۸۵). بررسی رابطه سبک‌های هویت و تعهد هویت با کیفیت دوستی. *مجله روان شناسی و علوم تربیتی*. ۳۶(۱)، ۱۶۷-۱۸۴. https://jpsyedu.ut.ac.ir/article_25650.html

جوکار، ح؛ فولادچنگ، م؛ انجم شعاع، م؛ و کرهانی، ن. (۱۳۹۸). روایی و پایایی مقیاس مسئولیت پذیری شخصی برای نوجوانان. *رویش روان‌شناسی*، ۸ (۱۰)، ۱۶۱-۱۷۰. http://frooyesh.ir/article-1-1572-fa.html

سهرابی، ف؛ مام شریفی، پ؛ رافضی، ز؛ و اعظمی، ی. (۱۳۹۷). پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس سلامت روان، حمایت اجتماعی و ابعاد شخصیتی روان‌رنجورخویی و توافق‌پذیری. *روان پرستاری*، ۶ (۶)، ۶۶-۵۷. http://dx.doi.org/10.21859/ijpn-06067

شاکری، م؛ نیکدل، ف؛ و تقوایی نیا، علی. (۱۳۹۹). بررسی نقش واسطه ای مسئولیت‌پذیری در رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده و ادراک از محیط کلاس با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. *پژوهش‌های آموزش و یادگیری*، ۱۷(۱)، ۲۳-۳۴. https://dx.doi.org/10.22070/tlr.2021.9771.0

علی زاده، م؛ و درخشان، م. (۱۴۰۱). بررسی رابطه جهت‌گیری ارتباطی خانواده و سلامت روان: نقش واسطه‌گری سبک‌های هویت. *دستاوردهای روان‌شناسی بالینی*. https://jacp.scu.ac.ir/article_17774.html

غضنفری، ا. (۱۳۸۳). اعتباریابی و هنجاریابی پرسشنامه سبک هویت (ISI-6G). *مطالعات تربیتی و روان شناسی*، ۵(۱)، ۸۱-۹۴. https://www.sid.ir/paper/99378/fa

کاظمی خوبان، سیده ز. (۱۳۹۵). پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری بر اساس جهت‌گیری هویت و عملکرد خانواده در نوجوانان. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۶(۲۱)، ۷۷-۹۰. https://www.socialpsychology.ir/article_62975.html

کورش نیا، م؛ و لطیفیان، م. (۱۳۸۶). بررسی روایی و پایایی ابزار تجدیدنظر شده الگوهای ارتباطات خانواده. *خانواده پژوهی*، ۳(۴)، ۵۵۵-۵۷۵. https://jfr.sbu.ac.ir/article_95009.html

مام شریفی، پ؛ سهرابی، ف؛ و برجعلی، ا. (۱۴۰۰). نقش واسطه ای راهبردهای مقابله ای در رابطه بین الگوی ارتباطی خانواده و آمادگی به اعتیاد. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۵ (۵۹)، ۳۳۴-۳۱۱. http://dx.doi.org/10.52547/etiadpajohi.15.59.311

محمدی، ع؛ شیخ الاسلامی، ر؛ و فولادچنگ، محبوبه. (۱۳۹۸). مسئولیت‌پذیری در بزرگسالی در حال ظهور: نقش الگوهای ارتباطی خانواده و ابعاد هویت. *مشاوره کاربردی*، ۹(۲)، ۱-۲۲. https://doi.org/10.22055/jac.2019.30981.1700

Benzi, I. M., Fontana, A., Di Pierro, R., Perugini, M., Cipresso, P., Madeddu, F., ... & Preti, E. (2022). Assessment of personality functioning in adolescence: development of the adolescent personality structure questionnaire. *Assessment*, *29*(4), 668-685. https://doi.org/10.1177/1073191120988157

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]

Berezin, M. (2021). Identity, Narratives, and Nationalism. In *Routledge Handbook of Illiberalism* (pp. 237-249). Routledge.
Berzonsky, M. D. (1989). Identity Style: Conceptualization and Measurement. *Journal of Adolescent Research*, *4*(3), 268–282. https://doi.org/10.1177/074355488943002
Berzonsky M. D. (1992). Identity style and coping strategies. *Journal of personality*, *60*(4), 771–788.https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00273.x
Berzonsky, M. D., & Kinney, A. (2019). Identity processing style and depression: The mediational role of experiential avoidance and self-regulation. *Identity*, *19*(2), 83-97. https://doi.org/10.1080/15283488.2019.1567341
Berzonsky, M. D., & Papini, D. R. (2022). Cross-lagged associations between cognitive dispositions, identity processing styles, and identity commitments. *Self and Identity*, *21*(8), 963-979. https://doi.org/10.1080/15298868.2021.2013309
Braithwaite, D. O., & Suter, E. A. (2022). Family communication. In *Sourcebook of family theories and methodologies* (pp. 531-548). Springer, Cham.
Cavanagh, C., Fine, A., & Cauffman, E. (2022). How do adolescents develop legal cynicism? A test of legal socialization mechanisms among youth involved in the justice system. *Justice Quarterly*, *39*(3), 478-496. https://doi.org/10.1080/07418825.2020.1801805
Cai, M. (2022). Influence of Social Media on Corporate Communication Social Responsibility under Entrepreneurial Psychology. *Frontiers in psychology*, *13*, 870373. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.870373
Cheng, W. Y., Cheung, R. Y., & Chung, K. K. H. (2021). Understanding adolescents' perceived social responsibility: The role of family cohesion, interdependent self-construal, and social trust. *Journal of Adolescence*, *89*,55-62. https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.04.001
Czyżowska N. (2022). Identity Processing Style and Meaning in Life among Emerging Adults: Mediational Role of Commitment. *International journal of environmental research and public health*, *19*(11),6585. https://doi.org/10.3390/ijerph19116585
Fitzpatrick, M. A. (2004). Family communication patterns theory: Observations on its development and application. *Journal of Family communication*, *4*(3-4), 167-179. https://doi.org/10.1080/15267431.2004.9670129
Foster, S., & O'Mealey, M. (2022). Socioeconomic status and mental illness stigma: the impact of mental illness controllability attributions and personal responsibility judgments. *Journal of Mental Health*, *31*(1), 58-65. https://doi.org/10.1080/09638237.2021.1875416
Gabriel, E. T., Oberger, R., Schmoeger, M., Deckert, M., Vockh, S., Auff, E., & Willinger, U. (2021). Cognitive and affective Theory of Mind in adolescence: developmental aspects and associated neuropsychological variables. *Psychological research*, *85*(2), 533-553. https://doi.org/10.1007/s00426-019-01263-6
Graham, E. E., Tang, T., & Mahoney, L. M. (2020). Family matters: A functional model of family communication patterns and political participation. *Communication Studies*, *71*(2), 262-279. https://doi.org/10.1080/10510974.2020.1726426
Jones, S. M., Bodie, G. D., & Koerner, A. F. (2017). Connections between family communication patterns, person-centered message evaluations, and emotion regulation strategies. *Human Communication Research*, *43*(2), 237-255. https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/hcre.12103
Kaniušonytė, G., & Žukauskienė, R. (2018). Relationships with parents, identity styles, and positive youth development during the transition from adolescence to emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, *6*(1), 42–52. https://doi.org/10.1177/2167696817690978
Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2002). Toward a theory of family communication. *Communication theory*, 12(1), 70- 91. https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2002.tb00260.x
Laborde, S., Guillén, F., & Mosley, E. (2016). Positive personality-trait-like individual differences in athletes from individual-and team sports and in non-athletes. *Psychology of sport and exercise*, *26*, 9-13. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2016.05.009
Leung, J. T., & Fung, A. L. (2021). Special issue on quality of life among children and adolescents in Chinese societies. *Applied Research in Quality of Life*, *16*(6), 2287-2290. https://doi.org/10.1007/s11482-021- 09915-9
Mameli, C., Molinari, L., & Passini, S. (2019). Agency and responsibility in adolescent students: A challenge for the societies of tomorrow. *The British journal of educational psychology*, *89*(1), 41–56. https://doi.org/10.1111/bjep.12215
McNallie, J., & Gettings, P. E. (2022). Trust as a mediator between family communication patterns and relational maintenance in grandparent-adult child-grandchild relationships. *Communication Quarterly*, 1-23. https://doi.org/10.1080/01463373.2022.2036214
Mergler, A., Spencer, F. H., & Patton, W. (2007). Relationships between personal responsibility, emotional intelligence, and self-esteem in adolescents and young adults. *The Educational and Developmental Psychologist*, *24*(1), 5-18. https://doi.org/10.1017/S0816512200029060
Mergler, A., & Shield, P. (2016). Development of the Personal Responsibility Scale for adolescents. *Journal of adolescence*, *51*, 50–57. https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.05.011
Mergler, A. (2017). Personal responsibility: An integrative review of conceptual and measurement issues of the construct. *Research Papers in Education*, *32*(2), 254-267. https://doi.org/10.1080/02671522.2016.1225801
Ramey, H. L., Rose-Krasnor, L., & Lawford, H. L. (2017). Youth-Adult Partnerships and Youth Identity Style. *Journal of youth and adolescence*, *46*(2), 442–453. https://doi.org/10.1007/s10964-016-0474-6
Sarup, M. (2022). Identity, culture and the postmodern world. In *Identity, Culture and the Postmodern World*. Edinburgh University Press.
Scruggs, X., & Schrodt, P. (2021). The frequency and comfort of political conversations with parents as mediators of family communication patterns and relational quality in parent–child relationships. *Journal of Family Communication*, *21*(1), 17-33. https://doi.org/10.1080/15267431.2020.1860053
Updegraff, K. A., & Perez-Brena, N. J. (2023). Studying families as systems in adolescence and early adulthood. In L. J. Crockett, G. Carlo, & J. E. Schulenberg (Eds.), *APA handbook of adolescent and young adult development* (pp. 177–192). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/0000298-011
Vijayakumar, N., Op de Macks, Z., Shirtcliff, E. A., & Pfeifer, J. H. (2018). Puberty and the human brain: Insights into adolescent development. *Neuroscience and biobehavioral reviews*, *92*, 417–436.https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2018.06.004
Vincent Ponroy, J., Lê, P., & Pradies, C. (2019). In a family way? A model of family firm identity maintenance by non-family members. *Organization Studies*, *40*(6), 859-886. https://doi.org/10.1177/0170840619836707

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-06]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2]